

Każdy przedmiot opowiada jakąś historię. Scenariusz lekcji

- ◆ Autorka: Agata Nowotny, socjolożka i antropolożka
Etap edukacyjny: szkoła podstawowa (klasy VI-VIII), szkoła ponadpodstawowa
Czas trwania: 70 minut

Nie tylko ludzie, ale także rzeczy, przedmioty, obiekty opowiadają różne historie. Trzeba tylko umieć zadawać pytania i właściwie odczytać, co się za nimi kryje.

Pomyśl tylko, nowoczesny komputer w latach 70. zajmował całe piętro Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie, był taki wielki. Dzisiaj komputery są przenośne, wielkości książki, a nawet mniejsze. Jaką historię nam opowiadają?

To nie tylko historia o technologii, którą ludzie nieustannie rozwijają, ale także o tym, jak zmienia się nasza praca i życie. Coraz częściej pracujemy podczas podróży, jadąc dokądś, albo zdalnie, na odległość. Jak wygląda dzisiejsze miejsce pracy? Nie jest nim już tylko biuro – pomyśl, w jakich miejscach w swoim domu zdarza Ci się pracować? To może być kanapa, biurko, stół jadalny, a nawet... łóżko, prawda?

Jaką historię opowiada laptop? Co mówi nam o świecie współczesnym? Swoimi funkcjami i tym, jak można go używać, zdradza nasze przyzwyczajenia i zachowania.

Zachęcamy do innego spojrzenia na rzeczywistość. Niech uczniowie zabawią się w archeologów współczesności! Przedstawiamy poniżej opisy kilku przedmiotów codziennego użytku, które na pewno dobrze znacie, ty i twoi uczniowie, ale na co dzień nawet ich nie dostrzegacie. Przeczytajcie o tym, jak powstawały – przecież każdy wynalazek został kiedyś wymyślony.

To, jakie były ich koleje losu, mówi nam bardzo wiele o kulturze i historii. Zachęć uczniów do włączenia w głowie przycisku „ciekawość”: kiedy stykacie się z przedmiotami codziennego użytku – suwakiem błyskawicznym, butelką na wodę, bluzką, w której dzisiaj jesteś, za każdym razem zastanówcie się, jak to powstało – wszystko skądś pochodzi i ma swoją historię.

Cele w języku ucznia/uczennicy:

- ◆ odkryjesz, że zwykły na pozór przedmiot może być zbiorem fascynujących historii
- ◆ poznasz pochodzenie i historię przedmiotów codziennego użytku
- ◆ dowiesz się, jak opowiadać o przedmiotach czy obiektach muzealnych w interesujący i ciekawy sposób.

Każdy przedmiot opowiada jakąś historię. Scenariusz lekcji

Materiał dla nauczycielki/nauczyciela

1

/ Przebieg ćwiczenia i wskazówki dla nauczycielki/nauczyciela:

Poproś uczniów o wykonanie ćwiczenia na rozgrzewkę. Podziel ich na trzy grupy. Każda grupa losuje jedno pytanie i szuka rozwiązania w Internecie.

Dlaczego metalowe kapsle mają nieparzystą liczbę ząbków?

Dlaczego zakrętka od butelki wody mineralnej jednego producenta pasuje do gwintu butelki drugiego?

Skąd się wziął format twojego zeszytu? Dlaczego najpopularniejszym w Europie formatem jest A4?

2

Poproś uczniów, aby zastanowili się, czy znają wymienione przedmioty oraz kiedy one mogły być wynalezione. Oszacujcie ramowe daty. Następnie uczniowie mogą zastanowić się w parach, jak ludzie przed wymyśleniem tych przedmiotów sobie radzili, np. z brakiem zeszytu.

3

Na przykładzie **materiału nr 1** wykonaj zadania z uczniami dotyczące historii krzesła. Możesz potraktować to ćwiczenie jako wstęp do zadania projektowego, które uczniowie będą wykonywać w grupach – poza lekcjami lub na kolejnych zajęciach. Zwróć uwagę, że wykonanie niektórych poleceń wiąże się z wizytą w muzeum, koniecznością obejrzenia przedmiotu (np. wymagać będzie ważenia, mierzenia).

4

Podsumuj razem z uczniami ćwiczenie o krzesle – zwróć szczególną uwagę na pytanie dotyczące najstarszego krzesła w waszej okolicy. Jak uczniowie odpowiedzieli na nie, czy potrafią podać jakieś przykłady? Może opowiedzą jakąś rodzinną historię, która wiąże się z tym meblem? Albo zapamiętali z wizyty w muzeum jakieś niezwykle krzesła?

→

Każdy przedmiot opowiada jakąś historię. Scenariusz lekcji

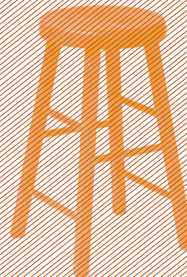
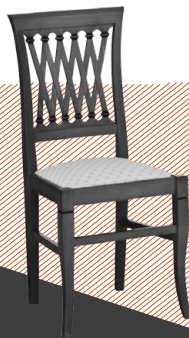
Materiał dla nauczycielki/nauczyciela

5

Ostatnie zadanie możesz zaplanować jako pracę projektową grup uczniowskich; podziel klasę na trzy lub więcej grup. Rozdaj każdej z nich historię innego przedmiotu oraz zadania do wykonania (**materiał nr 2**). Na kolejne zajęcia uczniowie mają przynieść wyniki swoich badań i poszukiwań. Zaplanuj prezentację prac uczniowskich. Zachęć też uczniów, aby podali przykłady innych rzeczy, które z pozoru wyglądają banalnie, ale opowiadają ciekawe historie.

*Komentarz:

Ćwiczenie może być dobrym punktem wyjścia do pracy nad poznawaniem historii, która kryje się w wybranym obiekcie muzealnym. Powinna wzbudzić w uczniach ciekawość – przedmiot będzie pretekstem, a jednocześnie historią pomysłowości i geniuszu człowieka.

Materiał 1

Przeczytajcie historię powstania krzesła monoblock, tej zwyczajnej – niezwykłej rzeczy, a następnie wykonajcie zadania.

Krzesło monoblock. Czy nazwa tego krzesła nie brzmi tajemniczo? Czy wiesz, że to najbardziej popularne krzesło na kuli ziemskiej! Jest białe, zrobiono go z jednego kawałka plastiku, stąd jego nazwa „monoblock”. Wykonane zostało techniką wytłaczania pod wysokim ciśnieniem. To bardzo tani i szybki sposób produkcji. Wyprodukowanie jednego krzesła zajmuje tylko 2 minuty, dzięki czemu w jednym zakładzie można wyprodukować ich bardzo wiele, a potem sprzedać za niską cenę. Dodatkowo krzesło jest lekkie i odporne na uderzenia, rzadko się łamie czy niszczy, stąd jego ogromna popularność.

Rozejrzyj się po okolicy – gdzie można spotkać takie krzesła? W ogrodzie? W kawiarni? Na boisku?

Czy widziałeś, jak łatwo można ustawić jedno krzesło monoblock na drugim? Zostało ono tak zaprojektowane, że z kilku krzesel można ustawić wieżę – to się nazywa sztaplowanie. Sztaplowane rzeczy to sprytne rozwiązanie, gdy brakuje nam miejsca w mieszkaniu. Kilka krzesel zajmuje powierzchnię jednego. Gdy wyjdą od ciebie goście lub chcesz schować krzesło na zimę, wystarczy ustawić jedno na drugim.

Zadania

Porównajcie tradycyjne drewniane krzesło z krzesłem monoblock:

- ♦ Poszukajcie informacji o tym, ile czasu zajmuje stworzenie tradycyjnego krzesła w zakładzie stolarskim, a ile krzesła monoblock?
- ♦ Zważcie oba krzesła. Ile waży krzesło monoblock, a ile drewniane?
- ♦ Jak dużo miejsca potrzeba, żeby przechować komplet 6 krzesel monoblock, a ile potrzeba, by schować krzesła drewniane?
- ♦ Postarajcie się znaleźć najstarsze krzesło w waszej okolicy. Czy można je znaleźć w lokalnym muzeum, a może u kogoś w domu? Kiedy powstało? Kto na nim siadał? Jakie historie się z nim wiążą? A czy jesteście w stanie znaleźć krzesło monoblock, do którego ktoś ma stosunek emocjonalny, z którym wiążą się jakieś wspomnienia, sentymenty czy rodzinne historie?
- ♦ Znajdźcie przykłady krzesel, stołków, które zostały zaprojektowane w Polsce sto lat temu, w okresie 1890-1921.
- ♦ Poszukajcie informacji, ile czasu potrzeba, aby krzesło monoblock wyrzucone na wysypisko śmieci uległo degradacji? A ile czasu potrzebuje drewniane krzesło?
- ♦ Zastanówcie się, jaką historię o naszym społeczeństwie opowiada krzesło monoblock?
- ♦ Wyszukajcie informacje o projekcie stołka „Plopp” polskiego projektanta Oskara Zięty. Z jakiego materiału jest wykonany stołek? Co wam przypomina? Z którego roku pochodzi projekt i w którym Muzeum w Warszawie można go zobaczyć?

Materiał 2

Grupa A

Przeczytajcie historię powstania torebki strunowej, tej zwyczajnej – niezwykłej rzeczy, a następnie wykonajcie zadania.

Torebka strunowa. Weź torebkę strunową do ręki, otwórz ją i zamknij. Po czym poznasz, że zamknąłeś ją dobrze? Pewnie po tym, że jej zawartość się nie wysypuje lub nie wylewa na zewnątrz, żaden zapach nie wydobywa się ze środka. Ale tak naprawdę nie musisz czekać na taki rezultat. Wystarczy, że usłyszysz charakterystyczny klik – to sygnał, że specjalnie zaprojektowany plastikowy suwak został poprawnie zamknięty. Ten dźwięk nie jest przypadkowy. Został zaprojektowany przez zespół inżynierów pracujących nad torebką strunową.

Torebka strunowa została wynaleziona w latach 50. XX wieku. Zamknięcie typu ziplock (plastikowy suwak) wynalazł Duńczyk, Borge Madsen, ale patent i prawo do przemysłowego wykorzystania kupiła amerykańska firma Flexgrip. Od tego czasu grupa inżynierów i projektantów wymyśla coraz lepsze sposoby zamykania plastikowych torebek, aby były łatwe w użyciu, szczelne, a także bardziej przyjazne środowisku.

Zadania

- ♦ Zastanówcie się, jakie nowe dźwięki pojawiły się w naszym świecie w ciągu ostatnich 50 lat. Zróbcie ich listę.
- ♦ A jakich dźwięków nie można już usłyszeć? Czy wiecie, jak wyglądało życie w waszej okolicy 100 lat temu? Jakie dźwięki mu towarzyszyły na co dzień? Jak brzmiały maszyny, sprzęty domowego użytku, jak brzmiała ulica? Zróbcie listę dźwięków, których już nie usłyszymy. Znajdźcie przynajmniej 10 takich dźwięków.

Materiał 2

Grupa B

Przeczytajcie historię powstania pojemnika na jajka, tej zwyczajnej – niezwykłej rzeczy, a następnie wykonajcie zadania.

Pojemnik na jajka. Zróbcie eksperyment w parach. Waszym zadaniem będzie przetransportowania 20 jajek z domu do szkoły (na rowerze, autobusem, pieszo lub samochodem). Jedna osoba wiezie je w opakowaniach na jajka, a druga luzem. Jak ta druga osoba sobie poradzi? Jak uchroni jajka od potłuczenia? Okazuje się, że nie jest to takie proste.

Opakowanie na jajka to bardzo banalny przedmiot, używamy go na co dzień, ale nie zastanawiamy się, jak bardzo jest nam pomocny.

Czy wiesz, że to jedyny obiekt, który od momentu powstania w zasadzie nie zmienił wyglądu? Zmieniły się materiały, z jakich go się wytwarza, ale forma pozostała taka sama. Nikt do tej pory nie wymyślił nic lepszego. Wiele rzeczy wokół nas nieustannie ulega zmianom – ciągle się je poprawia, udoskonala, tymczasem pojemnik na jajka pozostaje taki sam. Wyobraź sobie, że prowadzisz hotel i codziennie potrzebujesz 100 jaj dla swoich gości. Zamawiasz je u lokalnego farmera, ale zazwyczaj w transporcie pęka 20, więc tylko 80 dociera do ciebie w dobrym stanie. To za mało, żeby nakarmić wszystkich gości. Nie chcesz płacić za cały transport. Farmer, od którego kupujesz jaja, czuje się także poszkodowany, gdyż sprzedał ci 100 jaj, a dostał pieniądze jedynie za 80. Kto jest winny? Kto ma zapłacić za szkody?

Tym przypadkiem zajął się w 1911 roku redaktor lokalnej gazety w Smithers w Kanadzie, Joseph Coyle. Opisana historia zdarzyła się naprawdę i stała się inspiracją do wynalazku, który do dzisiaj nam służy. Coyle skonstruował papierowe opakowanie, które pozwala odseparować od siebie jaja, aby się nie potłukły w trakcie transportu.

Zadanie:

- ◆ Przeprowadźcie badanie w swojej okolicy, zapytajcie rodziców i dziadków, w jakich pojemnikach dawniej przechowywano takie produkty spożywcze, jak: grzyby, ogórki kiszzone czy mąkę? Dlaczego?
- ◆ Zastanówcie się, czy materiał, z jakiego zrobiony jest pojemnik ma znaczenie.
- ◆ Udajcie się do lokalnego muzeum lub izby regionalnej (albo wejdźcie na stronę internetową muzeum) i znajdźcie przedmioty, które służyły do przechowywania pożywienia. Czym one się różnią od współczesnych? Zwróćcie uwagę na kształty i materiały, z jakich zostały wykonane, ich trwałość i szczelność. Zróbcie listę różnic i podobieństw, a następnie zastanówcie się, jak nasze życie wyglądałoby dzisiaj bez pojemników na żywność. Czego by nam brakowało? Czego nie moglibyśmy robić? Zróbcie listę takich rzeczy.
- ◆ Zazwyczaj nie zwracamy szczególnej uwagi na przedmioty codziennego użytku - kubek, talerz, cukiernica są w każdym domu i służą nam w zwyczajnych czynnościach. Czy wiecie, że są galerie i muzea, w których głównymi eksponatami są przedmioty użytkowe? Przykładem może być Galeria Wzornictwa Polskiego w Muzeum Narodowym w Warszawie. Znajdźcie na stronie cyfrowe.mnw.art.pl imbryk „Kolumb” zaprojektowany w 1956 roku. W zbiorach muzeum są też naczynia, serwisy i figurki porcelanowe z Ćmielowa. To popularny zakład ceramiki. Rozejrzyjcie się w swoich domach, czy przypadkiem nie ma w nich przedmiotów polskich projektantów albo wyprodukowanych w polskich zakładach, które możecie spotkać również w galerii czy muzeum?

Materiał 2

Grupa C

Przeczytajcie historię powstania kartek post-it, tej zwyczajnej – niezwykłej rzeczy, a następnie wykonajcie zadania.

Karteczka post-it. Historia, o tym, jak powstała karteczka post-it, jest jedną z najzabawniejszych historii w dziejach wynalazczości. To, co dzisiaj jest bardzo popularnym produktem papierniczym, dostępnym w wielu sklepach, supermarketach, a nawet kioskach, jest dziełem przypadku, a nawet – efektem błędu. W 1968 r. w jednej z firm chemicznych 3M w Stanach Zjednoczonych dr Spencer Silver wynalazł nowy klej. Niestety formuła, jaką wymyślił okazała się wyjątkowo słaba. Klej zupełnie nie kleił! Z początku wydawało się, że wynalazek jest wielką porażką, ale nieoczekiwanie ktoś wymyślił dla niego nowe zastosowanie.

Któregoś dnia, a było to w latach 70., kolega dr Silvera, Arthur Frey, poszedł do kościoła i niechcący upuścił modlitewnik, z którego wysypały się luźno wrzucone tam fiszki. Zdarzenie to podsunęło Freyowi pomysł, gdyby tak posmarować fiszki słabym klejem, to będzie je można z łatwością przyczepiać do różnych powierzchni, a potem odklejać. Cudowne!

Zadanie:

- ♦ Pomyślcie, jak można wykorzystać nieudane pomysły! Stwórcie katalog nieudanych pomysłów do powtórnego wykorzystania. Zasada jest prosta: spiszcie pomysły, które z jakichś przyczyn nie zostały przez was lub przez innych wykorzystane. Popytajcie waszych kolegów, koleżanki, rodzinę. Może katalog zainspiruje kogoś innego do twórczego wykorzystania pomysłu, który waszym zdaniem był nieudany?
- ♦ Zaproponujcie nauczycielowi nowy sposób oceniania, w którym uczniowie będą dostawać plusy za każdą pomyłkę, którą opiszą w odpowiedni sposób (np. czego się dzięki niej nauczyli).
- ♦ Z projektowaniem różnie bywa i nigdy nie wiadomo, co będzie źródłem inspiracji do stworzenia przedmiotu. Znaście wyciskarkę do cytrusów Phillippe'a Starcka? Jeśli nie, to poszukajcie – ma charakterystyczny kształt. Podobno projektant wymyślił ten przedmiot podczas jedzenia owoców morza: spojrzał na leżące obok siebie ośmiornicę i cytrynę i go olśniło. Na papierowej serwetce zrobił pierwszy szkic przyszłej słynnej wyciskarki. Jeszcze inaczej jest z projektami, które powstają na specjalne zamówienia. Tak było w przypadku kompletu śniadaniowego na luksusowy transatlantyk „Piłsudski”. Odnajdźcie informacje na temat projektu Julii Keilowej. Jak zaprojektować naczynia, by przetrwały morską żeglugę? Podpowiedzi szukajcie na portalu

Historia: poszukaj